

Čezmejna identiteta in sodelovanje civilne družbe pri obmejnih mestih

Vprašanja na področju čezmejne identitete, vključevanja civilne družbe v delovanje in razvoj obmejnih mest – dobre prakse na evropskih mejah, čezmejne civilne družbe – sedanje in prihodnje grožnje in priložnosti z vidika evropskih obmejnih regij, priporočila v zvezi s povečanjem vključevanja civilne družbe v aktivnosti pobratenih mest: to so vprašanja, o katerih so na mednarodnem forumu v Cieszynu in Český Těšín, 5. marca 2020, razpravljali predstavniki javnega in nevladnega sektorja ter lokalnih in regionalnih skupnosti. Na forumu so si udeleženci s poljsko-češke meje in drugih evropskih obmejnih regij izmenjali ideje, pomisleke in predloge za prihodnost Evrope.

1. Čezmejna identiteta v prihodnosti v Evropi

Udeleženci foruma so se strinjali, da je **identiteta raven samozavesti, način, kako sami sebe dojemamo**. Identiteta in somazvest tako določata kdo dejansko mi smo. Identiteta je močno odvisna **od naših korenin, kot so zgodovina, družina, vera, kraj, kjer smo odraščali, kje živimo ter naše predstave**. Predstave so resnično pomembne v čezmejnem kontekstu, saj so neke vrste lastni odsevi v ogledalu. Ko govorimo o **lokalni identiteti** kot tudi o čezmejni identiteti, ni mogoče upoštevati le lastnih prepričanj. Ta probelem je potrebno **pogledati širše** in sicer moramo imeti v mislih **globalni vidik**. **Poleg tega bi bilo potrebno vsaj poskusiti razumeti, zakaj drugi ljudje morda razmišljajo na drugačen način kot mi.**

"Navaditi se drugačnosti, tako kot tudi strpnosti, je zelo pomembno."

Udeleženci foruma so **strah prepoznali kot zelo močan dejavnik identitete**, zlasti v čezmejnih okoliščinah. V obmejnih mestu se strah kaže tako, **da se navadno v celoti ne odpremo drugim ljudem oziroma tujcem**. To ne vodi nujno v agresijo, vendar pa lahko **povzroči pomanjkanje zaupanja in nepripravljenosti za medsebojno spoznavanje**. Zato je zelo pomembno, **da se navadimo drugačnosti**, saj je drugačnost pravzaprav povsod enaka. Z drugačnostjo je neločljivo povezana strpnost do drugih kultur, narodnosti in prepričanj ter ima ključno vlogo v družbenih odnosih. Opredeljena je kot lastno dovoljenje, da imamo ob sebi nekoga (tujca).

Za čezmejno identiteto ima pomembno vlogo tudi **pripovedovanje zgodb**, zato si je na tem področju vredno prizadevati za ustvarjanje skupnih zgodovinskih učbenikov. Čeprav to nekateri morda dojemajo kot utopično idejo, saj imajo tudi zgodovinski dogodki pogosto povsem drugačne zgodbe na obeh straneh meje. **Spopad med nacionalnimi zgodbami** se namreč ne zgodi le v obmejnih regijah, temveč tudi v določenih državah, kar je lahko dodaten dejavnik poglobljanja nesoglasij med skupnostmi.

Udeleženci foruma so se tudi strinjali, da sta **junaštvo in narodno mučeništvo** ključna zgodovinska vidika, povezana z identiteto. Številni primeri **mesianizma in trpljenja** najdemo v zgodovini določenih narodov. Te povezave večinoma vidimo v individualnem ali medosebnem ter nacionalnem ali mednarodnem (če upoštevamo čezmejni kontekst). **Torej mora gradnja medosebnih odnosov z lokalno (čezmejno) in mednarodno (evropsko) razsežnostjo temeljiti na skupnih koreninah.**

2. Prepoznane ovire in grožnje

Razprava je bila osredotočena tudi na ovire in grožnje čezmejnimi pobudam državljanov obmejnih mest. Udeleženci so opozorili na obstoječe administrativne in pravne ovire, s katerimi se soočajo šole na Poljskem. Za prestop meje morajo imeti pisno dovoljenje šolskega kuratorija (organa, pristojnega za nadzor šol). **Mejni prehod – tudi v obliki razdeljenega obmejnega mesta – se obravnava kot redno**

"Vlade pogosto marginalizirajo pomen čezmejnega sodelovanja."

potovanje v tujino, za katerega je potrebno posebno dovoljenje.

Druga grožnja, ki bi lahko negativno vplivala na čezmejne državljanske pobude, so mnenja in pomisleki nekaterih politikov (zlasti tistih, ki niso povezani s čezmejnimi sodelovanjem) **glede izgube nacionalne identitete, spodbujanja nacionalne celovitosti obmejnih regij in**

mest. To bi lahko privedlo do vladnih odločitev, ki bi imele resne posledice za infrastrukturne aktivnosti in državljanske pobude na poljsko-češki meji. Čezmejne pobude so pogosto drugotnega pomena za javne uslužbence, ki predstavljajo centralno vlado in zato težijo k marginalizaciji čezmejnega sodelovanja.

Ko so udeleženci razpravljali o ovirah in grožnjah čezmejnimi pobudam državljanov v obmejnih mestih na evropski ravni, so opozorili na **vse večje zahteve po poostitvi mejnega nadzora (ponovno omejevanje)**. Poudarjeno je bilo tudi, da za mnoge ljudi, ki živijo v obmejnih regijah, meje pomenijo konec nečesa. Poleg tega **meja obstaja tudi v miselnih predstavah skupnosti, ki živijo na obeh straneh meje. Ljudje se bojijo prestopiti meje zaradi jezikovnih ovir ali obstoječih stereotipov, prepričanj in zamer.**

Pogosto se zgodi, da so državljani le pasivni prejemniki mednarodnih ali dvostranskih projektov ter niso vključeni v načrtovanje in izvajanje pobud, zato se ne identificirajo z nekaterimi aktivnostmi.

Druga potencialna negativna ovira za udeležbo javnosti je povezana z naravo čezmejnih projektov: niso zazane vse potrebe državljanov, ki živijo v obmejnih regijah, prav tako ni mogoče zadovoljiti potreb – zaradi različnih upravnih sistemov in konteksta partnerskih držav – kar lahko privede do razočaranja ljudi.

Dodatna evropsko pomembna ovira, ki zadeva državljanske pobude obmejnih mest, je nizka stopnja ozaveščenosti javnosti o sofinanciranju različnih projektov čezmejnega sodelovanja s strani EU. **Širša javnost še vedno dobi premalo informacij o porabi sredstev EU in njihovih oprijemljivih rezultatih. Poleg tega so sredstva, ki podpirajo pobude med ljudmi, predvsem v okviru programa INTERREG, upravno zelo zapletena in še dodatno zahtevna zaradi predhodnega financiranja teh projektov iz lastnih virov.** Organizacije civilne družbe pogosto ne zaprosijo za razpoložljiva sredstva, saj nimajo dovolj ljudi in finančnih virov za vnaprejšnje financiranje in upravljanje takih projektov. To vodi v **pomanjkanje sinergije in povezovanja med individualnimi pobudami.**

3. Zamisli in predlogi za prihodnost v Evropi

Udeleženci so poudarili, da je treba **obmejna območja**, kjer se nahajajo obmejna mesta – ne glede na to, ali jih obravnavamo z lokalnega ali evropskega vidika, **razumeti kot kraje, kjer se srečujejo ljudje in kulture**. To so kraji, kjer se pogosto rojevajo inovacije, kjer je ogromen razvojni potencial **zahvaljujoč meji** in kjer je mogoče prepoznati več dobrih primerov. Za izkoriščanje teh priložnosti je **pomembno imeti posebne medosebne veščine, povezane z izkoriščanjem medkulturnih razlik za čezmejno sodelovanje v obmejnih mestih. Pri tem imajo pomembno vlogo vodje, ki so pristojni za sodelovanje, in usposobljeni trenerji oz. posredniki.**

Institucije EU ter lokalne in regionalne oblasti bi morale sprejeti ukrepe za zagotavljanje **transparentnosti in sodelovanje državljanov**. Transparentnost bi morala biti povezana z razdelitvijo sredstev za sodelovanje, medtem ko bi se sodelovanje moralo odražati v sodelovanju državljanov pri načrtovanju in izvajanju projektov, od katerih bodo imeli koristi

"Institucije EU ter lokalne in regionalne oblasti bi morale sprejeti ukrepe za spodbujanja transparentnosti in sodelovanje državljanov. "

v prihodnosti. Sodelovanje državljanov bi moralo biti zagotovljeno na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni. Vključevanje svetovalne in soodločevalne zmožnosti državljanov bo vodilo **do nadaljnje demokratizacije in čezmejnega vključevanja**. To bo izboljšalo izvajanje lokalnih in regionalnih politik, povečalo vključenost državljanov v aktivnosti EU in izboljšalo čezmejno izobraževanje itd. Proces **oblikovanja čezmejnih participativnih proračunov**, pri čemer lahko državljanji glasujejo o konkretnih projektih, **služijo kot dober primer**. Take oblike vključevanja državljanov že potekajo v nekaterih obmejnih regijah, zato jih je treba podpirati in spodbujati. Vključevanje civilne družbe na lokalni ali evropski ravni lahko temelji na njihovi vključenosti **v čezmejno upravljanje** (na primer z aktivnimi posvetovanji ali izdelavo čezmejnih akcijskih načrtov) **ali v delovnih skupinah** (na primer tistih, ki delujejo pod okriljem evroregij itd.)

Lokalne in evropske institucije bi morale dati večji poudarek **informacijskim in komunikacijskim aktivnostim**, na primer glede konkretnih izvedenih projektov in uporabljenih sredstev. To bi prispevalo k boljši ozaveščenosti širše javnosti.

Pomembno je tudi ustvariti in uporabljati različno IT, na primer mobilne aplikacije, ki služijo široki čezmejni skupnosti v razdeljenih mestih. Že obstoječe **inovativne rešitve**, kot so čezmejne kartice, ki imetnikom omogočajo popust na določene izdelke na obeh straneh meje, kažejo, da je to izvedljivo.

Nujno je treba izboljšati **program INTEREG**, da bi se zagotovilo podprtje procesov vključevanja civilne družbe v pobratena mesta v prihodnosti. Prispevati mora ne le k ustvarjanju skupnih oprijemljivih rezultatov v smislu infrastrukture, temveč krepiti tudi vzajemno zaupanje, kar je še posebej pomembno v obmejnih regijah. **Nacionalne vlade bi morale v prihodnje bolj podpirati čezmejno sodelovanje med državljani.**

Več informacij:

<http://www.transfrontier.eu/tein4citizens/>

 @TEIN4Citizens

Priloga: Dnevni red 3. Mednarodnega foruma v okviru projekta 'TEIN4citizens', 5. marec 2020, Cieszyn/Český Těšín

ORGANIZATORJI FORUMA: 'Olza' Združenje za sodelovanje in regionalni razvoj, Institut EuroSchola	
PARTNERSKA INSTITUCIJA: Univerza WSB v Dąbrowa Górnicza	
9:50	Sprejem in uvod Janusz Pierzyna, Župan občine Jasienica /Predsednik odbora - 'Olza' Združenje za sodelovanje in regionalni razvoj Dr. Hynek Böhm, Podpredsednik, Institut EuroSchola
10:00	Otvoritev foruma Stanisław Kawecki, Sekretar, Mestna hiša v Cieszyn Dr. Joanna Kurowska Pysz, Vodja Instituta za teritorialno in medorganizacijsko sodelovanje, Univerza WSB v Dąbrowa Górnicza
1. del v Liburnia Hotel, Cieszyn Organizirano in moderirano s strani 'Olza' Združenje za sodelovanje in regionalni razvoj	
10:15	TEIN (Transfrontier Euro-Institut Network) in pojekt 'TEIN4citizens' - Mednarodne pobude, usmerjene v civilne družbe, ki živijo v evropskih obmejnih regijah Anne Hofmann, Koordinator TEIN, Euro-Institut
10:45	Čezmejna identiteta z vidika pobratenih mest - Cieszyn and Český Těšín primer Dr. hab. Bogusław Dziadzia, Namestnik dekana za študente in izobraževanje, Fakulteta za etnologijo in izobraževalne vede, Univerza Silesia Dr. Magdalena Szalbot, Fakulteta za etnologijo in izobraževalne vede, Univerza Silesia
11:15	Odmor za kavo
11:30	Vključevanje civilne družbe v delovanje in razvoj pobratenih mest - Cieszyn and Český Těšín primer Petra Slováček Rypienová, Izvršni direktor, Člověk na hranici
12:00	Čezmejne državljanske pobude Cieszyn in Český Těšín – trenutne in prihodnje grožnje in priložnosti Stanisław Kawecki, Secretary, Mestna hiša v Cieszyn
12:30	Pridružena razprava o Cieszyn in Český Těšín na podlagi predstavitev <i>Razprava je organizirana v okviru projekta 'EURO-IN.NET'</i>
13:00	Kosilo
14:00	Avtobusni prevoz proti reki Olzi, prehod ob razvitih obalah, imenovanih „Vrt z dvema obalama“, in čezmejni sprehod do drugega dela foruma v Český Těšín
2. del v Kongres Polakow na Češkem , Český Těšín Organizirano in moderirano s strani Instituta EuroSchola	

<p>15:00</p>	<p>Panelna razprava udeležencev foruma, sestavljena iz treh tematskih sklopov:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1. tematski sklop: Vključevanje civilne družbe v delovanje in razvoj obmejnih mest - dobre prakse na evropskih mejah ▪ 2. tematski sklop: Čezmejne civilne družbe - sedanje in prihodnje grožnje in priložnosti z vidika evropskih mej ▪ 3. tematski sklop: Kako povečati vključenost civilne družbe v aktivnosti obmejnih mest (možne rešitve/priporočila) <p>Vroči in hladni napitki ter prigrizki so na voljo za vse udeležence panelne razprave.</p>
<p>16:45</p>	<p>Predstavitev ključnih ugotovitev panelne razprave</p>
<p>17:00</p>	<p>Zaključek foruma</p>